

Yttranden om tillståndsansökan och tillståndsprocess 9043-2023 Trollugnsberget

Smedjebacken, 2025-10-30

Rev. 1.0

Från: Stefan Tärnblom och Erika Tärnblom

Till: Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Dalarnas län

Diarienummer: 9043-2023

Angående: Yttranden om tillståndsansökan 9043-2023 Trollugnsberget

1. Sammanfattning - Yrkande

Som fastighetsägare i anslutning till området i Smedjebackens kommun motsätter jag mig OX2:s tillståndsansökan för etablering av en industriell vindkraftsanläggning på Trollugnsberget. Projektet är olämpligt utifrån miljömässiga, juridiska och samhällseliga aspekter. Ansökan brister i saklighet, inventeringsunderlag och förenlighet med miljöbalkens krav. Länsstyrelsen bör därför avslå ansökan i sin helhet.

2. Bristande tillämpning av miljöbalkens grundläggande bestämmelser

Miljöbalkens 2 kap. anger att alla verksamheter ska bedrivas med försiktighet, med bästa möjliga teknik (BAT) och på platser där de medför minsta skada för människor och natur.

Enligt 2 kap. 6 § MB (lokaliseringsprincipen) ska platsen väljas så att ändamålet kan uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

OX2 har inte visat att Trollugnsberget är en lämplig lokalisering. Enligt Smedjebackens vindbruksplan ligger projektområdet utanför utpekat område för vindbruk, vilket tydligt visar att platsen inte bedömts lämpad för vindkraft. Endast 3 av 30 planerade verk ligger inom rekommenderat område. Detta står i direkt strid med 3 kap. 1 § MB, som kräver att mark och vatten används så att en från allmän synpunkt god hushållning tryggas.

3. Felaktigt samrådsförfarande

Sakägarkretsen var för snäv, flera berörda fastighetsägare kallades inte. Samrådet bör anses ogiltigt enligt 6 kap. 29 § miljöbalken. OX2 besvarade inte inkomna frågor vid informationsutställning och samråd, vilket strider mot kraven på dialog och återkoppling i samrådsprocessen. Detta bryter mot 6 kap. 35–36 §§ MB.

4. Påtaglig risk för skada på riksintressen

4.1 Kulturmiljö och riksintresse för friluftsliv (3 kap. 6 § MB, 4 kap. MB)

Området gränsar till den kulturhistoriska vägen Larsbo–Norn, som är del av pilgrimsleden Romboleden och omfattas av kulturmiljöns intresse.

OX2 kopplat ihop områdena Trollugnsberget och Bromsberget på ett sätt som kränker detta riksintresse. Enligt praxis (MÖD 2017:05, MÖD 2018:13) får sådana områden inte exploateras med industriella anläggningar som påtagligt skadar kultur- eller landskapsvärdena.

4.2 Riksintresse för friluftsliv - Barkensjöarna. Visuell dominans och skuggor

- De planerade verken på Trollugnsberget når upp till 295 meter, vilket ger en kraftigt dominerande visuell påverkan i ett annars småskaligt skogslandskap.
- Fotomontagen från OX2:s MKB (Komplettering 4) visar att verken blir synliga på flera kilometers avstånd. Detta strider mot Boverkets Vindkraftshandbok där man betonar vikten av att undvika "påtaglig påverkan på landskapsbilden" i områden med kultur- eller rekreationsvärden

Ovanstående punkter strider mot Smedjebackens kommuns vindbruksplan, där det uttryckligen står att Barken Området som är ett riksintresse för friluftsliv ej får påverkas av visuella intryck.

5. Allvarliga brister i miljökonsekvensbeskrivningen (MKB)

Som jägare i området har vi observerat under 25 år rikligt bestånd av kungsörn, fiskgjuse, bivråk och ibland havsörn. I småtjärnarna finns det rikligt med storlom och smålom. Detta är något som OX2 konsulter har missat. OX2:s MKB innehåller upprepade fel och saknar grundläggande inventeringar:

1. De initiala fågelinventeringarna och fladdermus studier är bristfälliga, föråldrade eller gjorda från skrivbordet. De kompletteringar som gjorts har gjorts vid felaktiga tider samt alldeles för kort tid.
2. OX2 har i sin egen dokumentation medgett att vissa arter – bl.a. Smålom och kungsörn – inte inventerats korrekt.
3. Senaste komplettering (2025) visar endast fyra dagars fältinventering av smålom och storlom, vilket är otillräckligt för att säkerställa skydd enligt art specifika krav i artskyddsförordningen (2007:845).
4. OX2 uppgav att inventeringar ännu inte var utförda vid samrådet 2022-12-06, men hänvisar nu till 3 år gamla data i MKB:n – vilket gör den otillförlitlig och bedräglig
5. Naturvärden klass 1–3 redovisas inte korrekt trots att OX2:s egna bilagor visar rödlistade arter. Detta strider mot 2 kap. 3 § MB (försiktighetsprincipen) och 6 kap. 35 § MB (bristfälligt beslutsunderlag).
Observationer av bivråk, lappuggla, slaguggla och vitryggig hackspett har rapporterats till

Artportalen men inte beaktats

I Länsstyrelsens föreläggande 2024–2025 begärdes kompletteringar av OX2 gällande:

- fågelinventeringar (främst smålom, storlom, rovfåglar),
- naturvärdesinventeringar, inklusive skyddade biotoper, nyckelbiotoper, rödlistade arter och förekomsten av fladdermöss,
- samt verifiering av skyddsavstånd till känsliga naturtyper.

5.1 Undermåliga kompletteringar av MKB

OX2 anlidade Ottvall Consulting AB för en snabb fältinventering under sommaren 2025 (fyra dagar), som redovisades i *Komplettering 4*. Enligt OX2 skulle denna inventering "säkerställa att inga skyddsvärda arter eller häckningsmiljöer påverkas negativt". Problemet är att kompletteringarna inte uppfyller vare sig vetenskapliga eller rättsliga krav på kvalitet, omfattning eller försiktighet. OX2:s fågelinventering utfördes under **fyra dagar i juni–juli 2025**.

Detta är långt under den tid som krävs för att täcka: flyttperioder (vår/höst), häckningsperioder för rovfåglar, lommar, hackspettar, ugglor m.fl., och variationer mellan väder och år.

Enligt Naturvårdsverkets handbok 2009:1 och Svensk Standard SS 199000:2014 ska naturvärdesinventeringar utföras under minst tre fältsäsonger med särskild hänsyn till artgruppernas fenologi. Fältarbetet täcker endast en bråkdel av häckningssäsongen:

- Ingen vår- eller höstflyttning inventering,
- Ingen nattaktiv inventering (fladdermöss, ugglor),
- Flera områden med hög naturvärdesklass (1–2) besöktes inte alls.

Detta strider mot 6 kap. 35 § miljöbalken (MB) – beslutsunderlaget är inte tillräckligt, och mot 2 kap. 3 § MB (försiktighetsprincipen) – osäkerhet ska leda till försiktighet, inte antaganden.

Kompletteringen hänvisar till att "tidigare inventeringar 2021–2022" inte visade höga naturvärden, men ingen källhänvisning, artlista eller metodrapport bifogas. Företaget gör alltså ingen sammanvägning av tidigare data och aktuella observationer, vilket är ett krav enligt Naturvårdsverkets MKB-vägledning (NV-01512, 2018).

OX2 påstår i kompletteringen att: "Smålom saknar häckning inom projektområdet och betydande flygvägar bedöms inte förekomma." Men enligt rapporten själv observerades två häckningsförsök av smålom i närområdet – bägge inom 1 km från projektområdet. Dessutom noterades lyckad häckning av storlom i Stora Glad tjärnen – en sjö inne i projektområdet, där experterna rekommenderade en zon på 1 km fri från vindkraft. OX2 har inte infört någon sådan zon i den uppdaterade kartan. Detta innebär direkt brott mot försiktighetsprincipen i MB 2:3. Det strider även mot Artskyddsförordningen 4–7 §§, som förbjuder störning av häckande fåglar, och mot EU:s fågeldirektiv (2009/147/EG).

I tidigare yttranden och lokala observationer (Artportalen, NVSMB, 2023–2024) har rapporterats:

- Kungsörn – etablerade revir i närliggande bergsområden,

- Lappuggla och slaguggla.

Ingen av dessa arter redovisas i OX2:s komplettering. Att utelämna kända observationer bryter mot: 6 kap. 35 § MB – MKB:n ska ge en rättvisande bild av miljön, 2 kap. 3 § MB – verksamhetsutövaren ska visa att försiktighetsåtgärder vidtagits, 9 § Artskyddsförordningen – skydd mot skada på fortplantningsområden.

OX2:s kompletteringar av naturvärdes- och fågelinventeringar 2025 är genomgående metodiskt otillräckliga, rättsligt bristfälliga och ekologiskt missvisande. MKB:n kan därför inte anses uppfylla kravet i 6 kap. 35 § MB, som anger att en MKB ska ge en samlad bedömning av verksamhetens miljöpåverkan.

5.2 Tekniska och metodologiska fel i MKB och dess bilagor

1. Projektytan motsvarar ej vindbruksplanen utan tar en yta som är 5 gånger större än anvisad.
2. Miljökonsekvensbeskrivningen saknar underlag för vägar, bergtäkter och ledningsgator vilket gör att påverkan och miljökonsekvenserna är omöjliga att uppskatta och än mer beräkna.
3. Oklarheter i el- och väginfrastruktur. OX2 anger att elanslutning sker via markkabel till regionnät, men ingen specificering av dragnings, effekt eller kraftledningsgata finns. Inga markägare eller servitut redovisas.
Inga geotekniska analyser av vägars stabilitet, dikning, bergtäkt eller masshantering finns. Detta bryter mot Plan- och bygglagen 2 kap. 5–6 §§, där tekniska anläggningar ska redovisas med tillräcklig noggrannhet.
4. I miljökonsekvensbeskrivningen påstås av OX2 att denna vindkraftsindustri är miljövänlig. Detta ger en direkt felaktig bild av en tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet som ansökan gäller. Dessutom saknas en livscykelanalys som kan verifiera miljövänligheten, nyttan och OX2s påstående.
5. Miljökonsekvensbeskrivningen saknar en komplett utredning för luftfart vid Dala Airport i Borlänge. Flera av verken kommer troligtvis att interferera med TMA för flygplatsen.
6. Riskanalys för brand och haveri är bristfällig trots kända bränder i liknande anläggningar. Området ligger i barrskog och är mycket känsligt för skogsbränder. Flera stora bränder har skett i områdena runt omkring, Norberg/ Ängelsbergs branden 2018 är ett exempel på en storbrand.
7. Avsaknad av fastställda koordinater och exakta placeringar av verk. OX2 tillämpar en s.k. boxmodell, där varje turbin får flyttas inom en zon på 200 meter. Detta är inte förenligt med miljöbalkens krav på att prövningen ska avse en ”bestämd verksamhet på en bestämd plats” enligt: 9 kap. 6 § MB och förordningen om miljöfarlig verksamhet (SFS 2013:251). Mark- och miljööverdomstolen (MÖD 2016:34 och MÖD 2020:4) har fastslagit att tillstånd inte kan ges om exakta koordinater och höjder inte är fastställda — det måste gå att bedöma faktisk påverkan på natur, ljud, skuggor, säkerhet och kulturmiljö.
8. OX2 anger att anläggningen ska ha en drifttid på 50 år, trots att gällande tekniska standarder. Att planera för 50 år utan ersättningsplan eller demonteringsstrategi strider mot: 2 kap. 3 § MB (försiktighetsprincipen) – teknisk osäkerhet ska beaktas.
9. Ingen analys av iskast, haveri- eller brandrisk finns trots att verken planeras i snörikt

område och nära allmän väg. Enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2008:13) och Räddningsverkets riktlinjer (2019) krävs redovisning av riskzoner och konsekvensbedömning för iskast upp till 500 m. OX2 anger att återställning ska ske efter avslutad drift, men: ingen kostnadsberäkning finns, ingen ekonomisk säkerhet ställs, ingen redovisning av avfallshantering (fundament, blad, oljor, kablar). Enligt 9 kap. 6 § MB ska tillstånd endast ges om sökanden visar hur verksamheten ska avslutas utan risk för miljöskada. MÖD 2021:10 och 2019:29 understryker att avvecklingsplan och finansiell garanti måste ingå i tillståndsbeslutet.

5.3 Det blåser inte tillräckligt i Smedjebackens kommun

Vi har bott i Larsbo i över 25 år och upplever platsen som väldigt lugn och stillsam dvs. Det blåser inte. Detta möjliggör friluftsliv i form av jakt och fiske samt skogsutflykter. Skogstimmret från Larsbo skogarna där området ingår har alltid varit känt för sina långa raka furu träd, vilket betyder att de inte är utsatta för konstant eller hård vind.

Enligt miljöbalkens 2 kap. 3 § (försiktighetsprincipen) ska en verksamhetsutövare visa att den tekniska lösningen och platsvalet är det mest miljömässigt lämpliga alternativet.

För vindkraft innebär detta att bolaget måste visa:

- att vindförhållandena på platsen är tillräckliga för effektiv drift,
- att lokaliseringen ligger inom områden som Energimyndigheten bedömt som lämpliga (riksintresse för vindbruk),
- och att projektet överensstämmer med kommunens översiktsplan eller vindbruksplan.

OX2 har i sin tekniska beskrivning och MKB för Trollugnsberget (Dnr 9043-2023) inte redovisat underlag som uppfyller dessa grundläggande krav.

OX2 redovisar inga mätdata från vindmätningmast eller lidar-system inom projektområdet. OX2 hänvisar istället till generella modellvärden från SMHI:s mesoskaliga vindatlas, vilket inte uppfyller kravet på platspecifik verifiering enligt Energimyndighetens riktlinjer för vindresursbedömning (ER 2017:09). OX2 har inte presenterat någon sådan mätserie. Det innebär att bolaget inte kan styrka att årsmedelvinden vid navhöjd (250–300 m) överstiger den tröskel på 6,5–7 m/s som krävs för ekonomiskt hållbar drift.

I MKB:n anges varken hur beräknad årsproduktion (GWh) har beräknats eller kapacitetsfaktor (%). Det saknas även redovisning av vindfördelning, turbulensgrad, isbildningsrisk och höjdprofil faktorer som är avgörande för att visa att området är tekniskt och ekonomiskt lämpligt. Enligt praxis från Mark- och miljödomstolen (MÖD 2015:32 och 2020:4) krävs att ansökan innehåller en bedömning av projektets tekniska rimlighet i förhållande till vindresursen.

Detta saknas helt i OX2:s tekniska beskrivning.

Energimyndighetens gällande riksintressekarta för vindbruk (2021) visar att Trollugnsberget inte ingår i något riksintresseområde. Det närmaste riksintresset för vindbruk ligger flera mil bort i västra Dalarna.

Riksintressen för vindbruk enligt Energimyndigheten pekats ut utifrån:

- årsmedelvind > 7 m/s på 100 m höjd,
- möjlig anslutning till elnät,
- begränsad konflikt med natur, kultur och totalförsvaret.

Trollugnsberget uppfyller inget av dessa kriterier:

1. Vindresursen är för svag,
2. Det finns flera konkurrerande riksintressen (försvar, kulturmiljö, friluftsliv, naturvård).

Enligt 3 kap. 8–10 §§ MB får områden som inte utpekats som riksintresse inte tas i anspråk för vindkraft om det finns konkurrerande intressen som riskerar påtaglig skada. Sådana intressen finns här i form av Norns bruk, tysta områden och riksintresse för friluftsliv.

Smedjebackens kommun antog 2018 en kommunal vindbruksplan som anger vilka områden som anses lämpliga för vindkraft.

Trollugnsberget ligger utanför dessa områden och omfattas istället av områden som i planen betecknas som "olämpliga för vindkraft" på grund av närhet till frilufts- och kulturmiljöer, känsliga naturvärden och påverkan på landskapsbilden vid Barken och Norn.

OX2s "projekt" uppfyller varken de fysiska, tekniska eller planmässiga förutsättningar som krävs för vindkraftsetablering i Sverige.

5.4 Riskupplevelse och säkerhetsavstånd

Människors upplevelse av risk (nedfallande rotorblad, iskast, brand) påverkar köpviljan. MÖD 2018:03 och 2019:04 konstaterade att subjektiva oro- och trygghetsfaktorer ska vägas in vid bedömning av olägenheter enligt 9 kap. MB. OX2:s ansökan redovisar inte säkerhetsavstånd till bostäder (vanligen 700–1000 m vid verk >250 m), vilket i sig gör projektet otillåtligt enligt försiktighetsprincipen.

5.5 Rommeheds flygplats

Enligt 3 kap. 8 § miljöbalken (MB) gäller att: "Områden som är av riksintresse för kommunikationer ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra utnyttjandet av dessa." Dala Airport (Rommehed) är ett sådant riksintresse för luftfart och används både av civilflyget (linjetrafik, ambulansflyg, allmänflyg) och vid behov av Försvarmakten för övningar och beredskap.

Området omfattas av TMA Borlänge–Dala (kontrollerad luftrumsyta) och inflygningszoner med säkerhetshöjd på 150–300 meter.

Enligt Transportstyrelsens föreskrifter (TSFS 2010:155) får ingen hög byggnad eller anläggning tillåtas inom flygplatsens hinderbegränsningsytor utan särskild prövning.

Dessutom gäller Förordning (2010:1346) om totalförsvaret och samhällsviktig infrastruktur – där Dala Airport omfattas som strategiskt flygplatsobjekt.

OX2 redovisar endast att ”dialog kommer att hållas med Transportstyrelsen och Försvarsmakten”. Ingen faktisk hinderanalys eller luftrummodellering har genomförts eller redovisats. Detta är ett allvarligt metodfel – enligt praxis (MÖD 2018:4 och MÖD 2019:24) ska hinderanalys finnas innan tillståndsprövning, inte i efterhand. Enligt Transportstyrelsen ska hinderfrihet dokumenteras genom 3D-modellering i förhållande till TMA-yta och inflygningszoner. OX2 har inte bifogat något sådant underlag – endast allmänna kartskisser. OX2 uppger att samråd hållits med ”relevanta myndigheter”, men det finns inga protokoll eller yttranden från Dala Airport, Samrådsförfarandet är juridiskt bristfälligt och kan inte ligga till grund för tillstånd. OX2:s MKB och tillståndsansökan för Trollugnsberget tar inte hänsyn till Dala Airport (Rommehed flygplats) eller tillhörande riksintresse för luftfart

6. Bristande hänsyn till buller och hälsa

Enligt Boverkets Vindkraftshandbok och praxis från MÖD (bl.a. MÖD 2019:04, MÖD 2018:06) får bullernivåer från vindkraft inte överskrida 40 dBA ekvivalent nivå utomhus vid bostäder, och i tysta naturmiljöer bör nivån vara lägre – omkring 35 dBA.

OX2:s bullerberäkningar bygger på schablonvärden och har inte verifierats mot verkliga topografiska förhållanden eller kumulativt buller från närliggande potentiella vindkraftsindustrier t.ex. Siksberget. Det föreligger därmed risk för överträdelser av 2 kap. 9 § MB (försiktighetsprincipen) och Folkhälsomyndighetens allmänna råd FoHMFS 2014:13.

Här är en lista på felaktigheter i bolagets ljudberäkningar

- OX2 beräknar ljud för sädesfält, vår tid, medan frusen barmark avgör ljudnivån. Detta borde vara frusen mark och barrskog
- OX2 simulerar verk som är 295 m och turbindiameter 170 m. Dessa verk finns inte idag utan är en ren uppskattning. Värdena i tabellerna är endast uppskattningar och saknar evidens. De värden som redovisas är linjära extrapoleringar av kända verk som finns i drift.
- Inget nämns i MKBn angående lågfrekvent buller.

6.1 Tyst område

Länsstyrelserna i Västmanland har i sina översiktsdokument (2018–2022) pekat ut ett sammanhängande tyst område längs länsgränsen mellan Smedjebacken, Fagersta och Norberg, där Trollugnsberget området utgör en central del. Det aktuella området, väster om Fagersta–Norberg och söder om Norns bruk, omfattar skogar, myrmarker och sjöar som används för jakt, fiske, friluftsliv och naturturism. Området ingår i Länsstyrelsen Västmanlands ”tysta områden” (Tyst område nr 8 – Norbergs bergslag, 2019), Riksintresse för friluftsliv enligt 3 kap. 6 § MB, Regional strategi för grön infrastruktur (2021) som anger tystnad som en bevarandevärd kvalitet.

Enligt Boverkets Vindkraftshandbok (2009, s. 65) ska friluftsliv och tystnad bedömas som *centrala kvaliteter* i miljöprövningen: ”Tysta områden, där naturliga ljud dominerar, bör undantas från vindkraftsetablering.

OX2:s MKB för Trollugnsberget nämner inte tysta områden överhuvudtaget, trots att dessa är dokumenterade av både Länsstyrelsen Västmanland och Naturvårdsverket. Detta innebär ett klart brott mot 6 kap. 35 § MB, som kräver att alla miljöaspekter av betydelse ska beskrivas och bedömas.

OX2:s MKB saknar helt bedömning av hur ljud, ljus och rörelse från turbinerna påverkar rekreationsmiljöer, trots att området används för naturturism, jakt och vildmarksupplevelser. Detta innebär att den mänskliga dimensionen av miljöpåverkan inte beaktas, vilket strider mot 6 kap. 35 § MB och 3 kap. 2 § MB.

7. Otillräcklig kommunal förankring

7.1 Smedjebackens kommun

Smedjebackens kommun har i sitt beslut (§ 63, 2025-04-08) klargjort att kommunen inte tillstyrker nya vindkraftsprojekt förrän en modell för ersättning till lokalsamhället finns.

Kommunal tillstyrkan är ett obligatoriskt villkor enligt 16 kap. 4 § miljöbalken, och utan detta ska tillstånd inte kunna ges. Detta framgår också av MÖD 2018:05 och 2018:14, där ansökningar avslogs just på denna grund. Det saknas därmed förutsättningar för prövning.

7.2 Norbergs kommun

Norbergs kommun har i flera nyligen tagna beslut och skrivelser, senast Styggjärnsberget, tydligt klargjort att man motsätter sig vindkraftsetableringar nära kommungränsen mot Smedjebacken på följande grunder:

- Området är tyst, naturpräglat och används för rekreation och naturturism. Vindkraften bedöms påverka kommunens landskapsbild, fastighetsvärden och friluftsliv negativt.
- Norberg vill inte ha industriell vindkraft i eller nära gränsområden mot Norns bruk och Romboleden.
- Kommunen framhåller att det saknas lokal förankring och att etableringar av denna skala "inte är förenliga med kommunens framtida planering för rekreation, kulturmiljö och boende".

OX2 har inte gjort någon konsekvensanalys över länsgräns – varken av: landskapsbild, kulturmiljö, buller eller påverkan på turism. Detta är i strid med EU:s MKB-direktiv (2014/52/EU) som kräver bedömning av "gränsöverskridande miljöeffekter inom nationen". Även enligt MÖD 2015:47 måste en MKB redovisa påverkan på angränsande kommuner när projektet ligger i direkt anslutning till en kommungräns.

OX2 anger i sin samrådsredogörelse (Bilaga A, 2022) att samråd hållits med Smedjebackens kommun men inte med Norbergs kommun, trots att Norberg gränsar direkt till projektområdet. Detta strider mot 6 kap. 29 § MB, som kräver samråd med alla kommuner som kan påverkas.

Enligt praxis (MÖD 2012:47) leder bristfälligt samråd till att ansökan kan avvisas eller återförvisas

eftersom den inte uppfyller formella krav på fullständighet.

Eftersom Norbergs kommun inte har tillstyrkt projektet, och dessutom har uttryckligen motsatt sig vindkraftsetableringar i gränsområdet, kan Länsstyrelsen inte bevilja tillstånd utan att bryta mot kap. 29 § MB (samrådsplikt med berörda kommuner), 3 kap. 5 § MB (krav på samordnad hushållning av mark- och vattenområden).

8. Ekologiska och sociala konsekvenser

Området hyser dokumenterat rödlistade arter och är ett viktigt rekreationsområde för lokalbefolkningen. Trollugnsberget utgör en del av ett större obrutet skogsområde, och en etablering av upp till 300 meter höga verk skulle fragmentera naturmiljöer och kraftigt påverka landskapsbilden och friluftslivet — i strid med 4 kap. 2 § MB. Etableringen skulle även medföra betydande negativ påverkan på fastighetsvärden och livskvalitet för närboende, vilket strider mot jordabalkens 3 kap. 1 § om hänsyn till omgivningen.

OX2 påstår att området har "inga större motstående intressen" trots att deras egna inventeringar till viss del påvisar höga naturvärden och rödlistade arter.

9. Påverkan av kulturminnen

9.1 Norns bruk

Ett av de utflyktsmål som vi ofta tar vänner och bekanta till för att visa en riktig dala-bruksmiljö är Norns bruk. Norns bruk är ett av Dalarnas mest välbevarade brukssamhällen, ett skyddat område enligt 3 kap. 6 § miljöbalken (MB) och utpekad som riksintresse för kulturmiljövården (Riksantikvarieämbetet, Dalarna K23). Området omfattar bruksmiljö med byggnader från 1600–1800-talet, Det historiska vägnätet Larsbo–Nornvägen, som är en del av Romboleden (pilgrimsled), Den historiska pilgrimsleden är utpekad i Dalarnas regionala kulturmiljöprogram (Länsstyrelsen Dalarna 2018) som "ett sammanhängande historiskt kommunikationsstråk med höga upplevelsevärden". Det omgivande skogs- och sjölandskapet som bevarats i sin kulturhistoriska struktur.

Enligt 3 kap. 6 § MB gäller att områden av riksintresse för kulturmiljövården "ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada kulturmiljöns värden". Bestämmelsen är tvingande och innebär att en verksamhet inte får tillåtas om den påtagligt skadar riksintresset – även om andra intressen vägs in.

- Den visuella påverkan är gravt underskattad och underdriven av OX2. MÖD 2013:25 (Björkhöjden) – domstolen slog fast att etablering av vindkraftverk inom synhåll från ett riksintresse för kulturmiljö innebar "påtaglig skada" och att tillstånd inte kunde ges. De verk som OX2 ansöker om är nästan 3 gånger större.
- Buller och störningar kommer att förstöra upplevelsen av Norns bruk.

Typ av påverkan	Konsekvens	Lagrum
Visuell dominans – vindkraftverken syns från bruksmiljön och pilgrimsleden	Påtaglig skada på landskapsbild och upplevelsevärden	3 kap. 6 § MB
Ljudpåverkan – 35–40 dBA kan nå bruket och friluftsområdena	Minskad tystnad, förlorad autenticitet i kulturmiljön	2 kap. 3 § MB, 9 kap. MB
Fragmentering av landskap genom vägar och ledningar	Förstör kulturhistoriskt sammanhängande miljö	PBL 2 kap. 6 §, MB 3:6
Minskad turism och rekreativvärde	Påverkar regional ekonomi och friluftsliv	MB 4 kap. 2 §

Det samlade resultatet innebär en påtaglig skada på riksintresset Norns bruk i strid med 3 kap. 6 § MB, vilket enligt praxis (MÖD 2005:59, MÖD 2013:25) ska leda till avslag.

9.2 Trollugnen, Trefaldighetskällan och Lövmarken

Trollugnen är ett fornminnes- och sägenområde i anslutning till Trollugnsberget, vars namn har sitt ursprung i de gamla kolmilorna och naturformationerna som användes i järnframställning och bergsbruk redan under 1600-talet. Området har historiskt haft kultstatus som plats för folktro och muntlig tradition, vilket i sig utgör immateriellt kulturarv enligt UNESCO:s definition (Konventionen 2003, som Sverige ratificerat). Enligt Riksantikvarieämbetets fornsök (RAÄ Smedjebacken 113:1 m.fl.) finns arkeologiska indikationer på forn lämningar i och intill Trollugnen.

Trefaldighetskällan är en helig källa med anor från medeltiden, knuten till Romboleden och de gamla vallfartslederna till Nidaros (Trondheim). Källan har haft religiös, medicinsk och social betydelse i flera hundra år och är en av de mest dokumenterade Trefaldighetskällorna i södra Dalarna. Den används fortfarande för årliga sammankomster och ceremonier, vilket gör den till ett levande kulturarv. Båda platserna finns markerade i Länsstyrelsens kulturmiljödatabas (Fornsök) och berörs direkt eller indirekt av OX2:s projektområde Trollugnsberget.

Lövmarken är en äldre bebyggelsemiljö och jordbruksmark med karaktär av fäbod- och torpbebyggelse. Området har stora kulturhistoriska värden kopplade till det traditionella bergslagslandskapet med kolning, myrslåtter och järnhantering. Det utgör dessutom del av ett äldre kommunikationsstråk mellan Norn, Larsbo och Smedjebacken – en del av samma historiska sammanhang som riksintresset Norns bruk.

OX2 beskriver området som "gles bebyggelse utan särskilda värden" – vilket står i direkt strid med Smedjebacken kommuns kulturmiljöprogram.

Ingen analys har gjorts av ljud-, ljus- eller visuell påverkan på dessa platser.

- Trollugnen ligger inom visuell räckvidd från flera planerade turbiner (0,5–1,5 km).
- Ljus från hinderbelysning kommer att påverka naturupplevelsen vid både Trollugnen och Trefaldighetskällan.

Detta strider mot 3 kap. 6 § MB och Boverkets Vindkraftshandbok, där särskild hänsyn krävs till kulturmiljöer med symboliskt och upplevelsemässigt värde

Ingen arkeologisk utredning steg 1–2 har utförts i området, trots att flera registrerade lämningar ligger inom 500 meter. OX2 hävdar i sin komplettering (C.12–C.13) att "arkeologiska inventeringar görs vid misstanke om fornlämning" – det innebär att bolaget förutsätter att lämningarna inte existerar, istället för att undersöka dem

De tre platserna utgör ett kulturhistoriskt nätverk som speglar Smedjebackens bergslagsidentitet – järnhantering, sägenkultur, heliga källor och agrarhistoria.

OX2:s MKB har helt underlåtit att:

- Identifiera dessa platser,
- Redovisa deras kulturhistoriska värden,
- Göra en bedömning av projektets påverkan,

MKB:n är ofullständig enligt 6 kap. 35 § MB och tar inte hänsyn till fornlämningar enligt 2 kap. 6 § PBL. Det innebär risk för påtaglig skada på kulturhistoriska lämningar och lokala kulturvärden.

10. Skada på egendom

Vi är fastighetsägare i Larsbo och kommer att påverkas och få en skada på min egendom. Denna skada har delvis redan skett under projektering då en fastighetsvärdering gjordes, där mäklaren uttryckligen skriver att värdet starkt påverkas av eventuell vindkraftsetablering. Det finns ingen redovisning av påverkan på fastighetsvärden eller ersättningsfrågor till närboende. Enligt jordabalken (JB) 3 kap. 1 § ska var och en vid nyttjande av fast egendom "ta skälig hänsyn till omgivningen". Vidare anger miljöbalken (MB) 2 kap. 3–4 §§ att verksamheter ska bedrivas med försiktighet och att platsen ska väljas så att den medför minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljö.

När ett projekt som OX2:s Trollugnsberget leder till bevisbara ekonomiska förluster för enskilda fastighetsägare, ska detta vägas in som "olägenhet av betydelse" enligt 9 kap. 6 § MB och kan utgöra grund för att tillstånd inte beviljas. Praxis (MÖD 2011:29, MÖD 2012:52) bekräftar att påverkan på fastighetsvärden är ett relevant prövning kriterium i miljöprövningar. OX2:s MKB innehåller ingen ekonomisk konsekvensanalys av påverkan på fastighetsvärden, trots att detta är ett krav enligt 6 kap. 35 § MB när människor kan drabbas av ekonomisk skada. Detta utgör en allvarlig brist i beslutsunderlaget och ett brott mot kravet på fullständighet och transparens i miljökonsekvensbeskrivningen.

11. Slutsats

Utifrån gällande lagar, förordningar och praxis bör Länsstyrelsen Dalarna:

- Avslå OX2:s ansökan i sin helhet enligt 9 kap. MB,
- Fastställa att projektområdet ligger utanför nuvarande riksintresse för vindbruk samt det nyligen presenterade förslaget från Energimyndigheten.
- Konstatera att MKB:n inte uppfyller kraven i 6 kap. MB,
- Hänvisa till brist på kommunal tillstyrkan (16 kap. 4 § MB),
- Samt betona att lokaliseringen strider mot hushållningsbestämmelserna i 3 kap. MB.

12. Avslutande ord

Som privatpersoner vädjar vi till Länsstyrelsen att tillämpa miljöbalkens försiktighetsprincip och värna människors hälsa, naturmiljö och rättssäkerhet. OX2:s projekt på Trollugnsberget uppfyller inte lagens krav, saknar förankring och hotar både miljön och människors intressen. Etableringen bör därför inte tillåtas.

Erika Tärnblom - Anestesi sjuksköterska

Stefan Tärnblom - Civilingenjör maskinteknik